

„Soča“

Izhaja vsak petek o polnoči in redno s prilogo „Gospodarski List“ vred po pošti prejemanja ali v Gorici na dom pošiljana:

vse leto 4-40,
pol leta 2-20,
četrt leta 1-10.

Za tuje dežele toliko več, kolikor je večja poština.

Delavcem in drugim manj premožnim oziroma naročnikom naročnino znižamo, ako se oglašajo pri upravitelstvu.

„Prisrčna“ izhaja vsakih 14 dni vsak drugi torek in velja za celo leto 80 kr.

„Gospodarski List“ izhaja in se prilaga vsak mesec v obsegu 16 strani. Kadar je v petek praznik, izide lista že v četrtek.

(Izdaja za deželo)

Oznanila

in „POSILNICE“ plačujejo se za petstopenjsko peti vrsto:

8 kr., če se tiskajo 1 krat,
7 2 .
6 3 .

Večkrat — po pogodbi. — Za večje črke po prostoru.

Posamične številke dobivajo se v tabakarnah v Ninski ulici in v Šolski ulici, v Trstu pri Lavrenčiču nasproti velike vojašnice in pri Pipanu v ulici Ponte della Fabra po 8 kr.

Dopisi pošiljajo naj se uredništvu, naročnina in reklamacije pa upravitelstvu „Soče“. — Neplačanih pismen uredništvo ne sprejema. — Rokopisi se ne vračajo.

Uredništvo in upravitelstvo je v Gosposki ulici 9.

Izdajatelj in odgovorni urednik Andrej Gabršček.

— „Bog in narod!“ —

Tiska „Goriška Tiskarna A. Gabršček“ (odgovoren Josip Krmpotič).

Slovenski starši, pozor!

Vodstvo zasebne ljudske šole društva „Sloga“ v Gorici nas prosi, da objavimo take glavarstveni dopis:

Št. 48-Pr.

Članemu vodstvu
slovenske privadne šole „Sloga“
v Gorici.

Na prošnjo predsednika mestnega šolskega sveta v Gorici, čast imam naznaniti, da se bodo v nedeljo od 9. — 11. ure dopoldne v šolskem poslopju, bivši Catinelli-jevi vojašnici, upisali še oni otroci, kojih roditelji ali zastopniki so do danes bili za to zadržani, kar blagovolji cenjeno vodstvo objaviti vsem dotičnim udeležencem.

C. K. OKRAJNO GLAVARSTVO
v Gorici, dne 15. januarja 1896.

C. kr. dvorni svetovalec:
Bosizio.

Interpelacija

poslanca dr. Aleksija Rojta do Njegove Vzvišenosti gospoda c. k. ministra za bogočastje in uk.

Podpisane vložil sem kot zastopnik slovenskih roditeljev v Gorici, ki zahtevajo javno ljudsko šolo s slovenskim učnim jezikom, dne 16. in 21. novembra utok na visoko c. kr. ministrstvo za uk in bogočastje proti sklepu c. kr. deželnega šolskega sveta goriškega z dne 13. novembra 1895, s katerim je ta odelbil bivšo vojašnico za šolo, razdruženo poslopje v Podturnu, kot šolsko poslopje slovenski ljudski šoli, ki se ima ustanoviti v mestni občini goriški na takem mestu, da bo dostopna vsem šolski dolžnostni podvrženim otrokom šolskega okraja goriškega postavnim potom ne daljšim od 4 km.

V utoku navedel sem obdvide in uradno potrjene razloge, ki spričujejo, da omenjeno odločitev vojašnice kot šolske hiše za slovensko šolo je nezakonita, ter sem radi tega pričakoval mirnim potom, in ker je bilo c. kr. ministrstvo v Trstu, ki je pred mnogimi leti prvo postavilo in zagovarjalo to načelo z ozirom na slovensko ljudsko šolo, ki se je zahtevala v Trstu, rekoč, da slovenska šola v Trstu ni potrebna, ker slovenski otroci lahko zahajajo v okolice šole, ki niso oddaljene nad 4 km.

Goriški upravitelji so je to zahtevali, kar jih je naučilo že pred leti velešavno c. kr. namestništvo v Trstu. Zato so brez t. zave potrdili, da jim je c. kr. deželni šolski svet potrdil, kot šolsko poslopje kosarno v Podturnu, na občinski meji proti St. Petru.

S tem je bila slovenska šola neizmerno oškodovana, predno se je ustanovila, ker se je postavila tak kraj, kamor otroci ne bodo mogli zahajati, tako da na videz je bilo slovenskim roditeljem dano, kar so zahtevali, a v resnici jim ni bilo dano, ker njihovi otroci ne bodo mogli učitati šole, ki jim je odmenjena.

Tako postopanje deželnega šolskega sveta je v popolnem nasprotju z njegovo nalogo, pospeševati ljudsko šolstvo v deželi, a ob enem je tudi v nasprotju z obstoječimi zakoni ter z njegovo razsodbo z dne 24. junija 1894.

Deželnemu šolskemu svetu so bili, ko je to odločevalo, na razpolago krivi šolski glebe na oddaljenosti podturenske kosarne od posameznih točk mestne periferije, ob kateri bivajo slovenski šolski dolžnostni podvrženi otroci. Zato se je mogel začeti tolažiti vsaj s tem, da otroci, če tudi jako slabo postreženi, ne bodo imeli nad 4 km. poti v rečeno kosarno.

Ali ko so stopili zastopniki slovenskih roditeljev na noge, priznati je moral deželni šolski svet, da pot v podturensko kosarno je nepravilno dolga ter da mnogim otrokom znaša nad 4 km, kateri vsled tega niso vezani hoditi v šolo.

Ali hoče Njegova Vzvišenost ukazati podrejenim oblastim, da vroče podpisaneu nemudoma rešitev njegovih vlokov na visoko c. kr. ministrstvo z dne 16. in 21. novembra, ker jih potrebuje za priložbo na upravnico sodišče?

V Gorici, 9. januarja 1896.

Dr. Aleksij Raf. Rojta m. p.

Interpelacija

poslanca dr. Henrika Tuma in tovarišev do Njegove Vzvišenosti gospoda c. kr. ministra za bogočastje in uk radi slovenske ljudske šole v Gorici.

Slovenski roditelji z ozemlja mestne občine goriške, izveniši one, ki bivajo v šolskem okraju starogorskem, ki je nad 4 km. od mesta oddaljen, prošili so z raznimi vlogami, naj se ustanovi javna ljudska šola v mestu, katero bi mogli obiskovati njihovi otroci.

Šolske oblasti in upravno sodišče so razsodili, da prošnja je upravičena, ter so rešili, da mestna občina goriška je dolžna, ustanoviti slovensko ljudsko šolo na takem kraju, da bo dostopna vsem otrokom s pomočjo postavnih poti 4 km.

Ta ukaz se je upravljal izvršiti, ako se dobi ali postavi šolsko poslopje novi šoli v sredi mesta, kamor ni od nobene točke mestnega ozemlja, izveniši šolski okrog starogorski, ki je že itak sam za se in ločen od mesta, nad 4 km. poti.

Ukaz se je upravljal izvršiti, ako se dobi ali postavi šolsko poslopje novi šoli v sredi mesta, kamor ni od nobene točke mestnega ozemlja, izveniši šolski okrog starogorski, ki je že itak sam za se in ločen od mesta, nad 4 km. poti.

Cesarski namestnik v Primorju, ki je ob enem načelnik deželnemu šolskemu svetu, udal se je tej zahtevi toliko laže, ker je najbrže pričakoval, da tako se reši to šolsko vprašanje mirnim potom, in ker je bilo c. kr. namestništvo v Trstu, ki je pred mnogimi leti prvo postavilo in zagovarjalo to načelo z ozirom na slovensko ljudsko šolo, ki se je zahtevala v Trstu, rekoč, da slovenska šola v Trstu ni potrebna, ker slovenski otroci lahko zahajajo v okolice šole, ki niso oddaljene nad 4 km.

Goriški upravitelji so je to zahtevali, kar jih je naučilo že pred leti velešavno c. kr. namestništvo v Trstu. Zato so brez t. zave potrdili, da jim je c. kr. deželni šolski svet potrdil, kot šolsko poslopje kosarno v Podturnu, na občinski meji proti St. Petru.

S tem je bila slovenska šola neizmerno oškodovana, predno se je ustanovila, ker se je postavila tak kraj, kamor otroci ne bodo mogli zahajati, tako da na videz je bilo slovenskim roditeljem dano, kar so zahtevali, a v resnici jim ni bilo dano, ker njihovi otroci ne bodo mogli učitati šole, ki jim je odmenjena.

Tako postopanje deželnega šolskega sveta je v popolnem nasprotju z njegovo nalogo, pospeševati ljudsko šolstvo v deželi, a ob enem je tudi v nasprotju z obstoječimi zakoni ter z njegovo razsodbo z dne 24. junija 1894.

Deželnemu šolskemu svetu so bili, ko je to odločevalo, na razpolago krivi šolski glebe na oddaljenosti podturenske kosarne od posameznih točk mestne periferije, ob kateri bivajo slovenski šolski dolžnostni podvrženi otroci. Zato se je mogel začeti tolažiti vsaj s tem, da otroci, če tudi jako slabo postreženi, ne bodo imeli nad 4 km. poti v rečeno kosarno.

Ali ko so stopili zastopniki slovenskih roditeljev na noge, priznati je moral deželni šolski svet, da pot v podturensko kosarno je nepravilno dolga ter da mnogim otrokom znaša nad 4 km, kateri vsled tega niso vezani hoditi v šolo.

Naravna posledica bi bila, da bi bil deželni šolski svet, spoznavši svojo pomoto, preklical odločitev podturenske kosarne; pa tega ni storil. Trdovratno drži se poslopja, ki nikakor ni sposobno za to, v kar ga je namestil, ter skuša, kako bi mu odvil vsi kričee znake nezakonitosti.

Ali hoče Njegova Vzvišenost ukazati podrejenim oblastim, da vroče podpisaneu nemudoma rešitev njegovih vlokov na visoko c. kr. ministrstvo z dne 16. in 21. novembra, ker jih potrebuje za priložbo na upravnico sodišče?

S takim izvajanjem šolskega zakona bo sedanja vladajoča stranka v Gorici popolno zadovoljna, ker slovenski otroci izveniši se iz mesta, med tem ko se ustanavljajo italijanskim otrokom nepotrebne šole; ali slovenski občinarji goriški morajo se temu odločno upreti.

Ni verjetno, da bi hotel deželni šolski svet goriški izvesti opisani načrt do zadnje točke; ali če nima tega namena, naj tudi načela ne postavlja, ki dosledno vede do tega.

Deželni šolski svet naj izvede svoj odlok z dne 24. junija 1894 s tem, da odloči slovenski šoli v Gorici tak prostor, ki je dosegljiv od vseh strani šolskega okraja goriškega s pomočjo postavnih poti 4 km. Tak prostor dobi se edine le v sredi mesta. Takemu prostoru se deželni šolski svet ne more opirati, ako hoče izvršiti svojo nalogo, ne oziroma se nato, kaj poreče k temu stranka, katero je postavil cesarski namestnik na čelo goriškemu mestu.

Podpisani stavljajo do Njegove Vzvišenosti gospoda c. kr. ministra za bogočastje in uk sledeči vprašanja:

1. Ali je znano Njegovi Vzvišenosti, da c. kr. deželni šolski svet goriški je naročil mestnemu šolskemu svetu goriškemu, naj stopi v dogovor z okrajnim šolskim svetom za okolice goriško, da se vsolajo posamezni kraji na mestnem ozemlju goriškem v razne eno- in dvorazredne šole v šolskem okraju okolice goriške?

2. Kako more Njegova Vzvišenost opraviti tako postopanje c. kr. deželnega šolskega sveta?

V Gorici, 9. januarja 1896.

Interpelacija

poslanca A. Klančiča in tovarišev do Njegove Vzvišenosti gospoda c. k. ministra za bogočastje in uk radi slovenske ljudske šole v Gorici.

Deželni šolski zakon z dne 6. maja 1870, dež. zak. št. 30, določuje v §. 38., kakor sledi: „Ustanavljanje in vzdrževanje potrebnih ljudskih šol je skupna zadeva vsakega šolskega okraja, kateri ima tedaj skrbeti za vse njih materialne potrebe in tudi za plačo učiteljskega osebja“. Zakon z dne 8. febr. 1869, dež. zak. št. 9, določuje v §. 18. obseg šolskih okrajev tako le: „Šolski okraj imajo tisti obsegi, kakor politični okraj. Mesta, katera imajo lastno občinsko postavlo, delajo vsako za se poseben šolski okraj“. Po tem takim je mesto goriško, ki ima lastno občinsko postavlo ali statut, za se šolski okraj, ki ima ustanavljanje in vzdrževanje potrebne ljudske šole ter skrbeti za vse njih materialne potrebe in tudi za plačo učiteljskega osebja.

Državni zakon z dne 14. maja 1869, dež. zak. št. 62, postavlja kot načelo, da je vsakokor treba napraviti javno ljudsko šolo povsod, kjer biva eno uro na okoli po petletnem povprečnem računu čez 40 otrok, ki morajo že pol milje daleč hoditi v šolo. Ministru za bogočastje in uk je naročeno, da izvrši te zakone, oziroma da izda potrebne naredbe in ukaze podrejenim šolskim oblastvom, v prvi vrsti c. k. deželnemu šolskemu svetu, da jih izvrši v svojem področju po določbah zakona.

Vključ tem jasnim določbam državnih in deželnih šolskih zakonov; vključ temu, da šole goriške mestna občina, odsevi šolski okrog starogorski, ki je nad 4 km od mesta oddaljen, po petletnem povprečnem računu nad 400 šolski dolžnostni podvrženih otrok slovenske narodnosti; vključ temu, da v smislu §. 20. državnega šolskega zakona roditelji ali njih namestniki ne smejo puščati svojih ali svojih skrbni izročenih otrok brez poudka, ki je zapovedan za občne ljudske šole; vključ odloku najvišje šolske oblasti v državi in razsodbi c. k. upravnega sodišča; vključ svojemu lastnemu sklepu z dne 5. novembra 1895, mestni zastop goriški ni prišel še do tega, da bi ustanovil prepotrebno ljudsko šolo za mestne otroke slovenske narodnosti.

Vsled tega so slovenski roditelji siljeni, da vzdržujejo ljudsko šolo na svoje stroške, ako hočejo, da so njihovi otroci deželni šolskega poudka.

Odkar je društvo „Sloga“ odgovorilo plačo svojim učiteljem, so slovenski roditelji v največji negotovosti in nemiru. Za december dala je c. k. vlada podporo, da se je

nadaljeval šolski pouk za 480 otrok. Početkom januarja 1896. ni nikdo vedel, ali se bo šola nadaljevala ali ne. Po prijaznosti učiteljskega osebja se je začela šola z novim letom in 6. januarja se je nakazalo šoli zopet nekaj podpore, da naj se nadaljuje s 4 razredi do 16. 1. m. Za ostale 4 razrede morajo roditelji skrbeti in enako jim bo skrbeti za vse razrede po 16. jan., kajti ni nade, da bi mesto otvorilo šolo do tedaj.

Mesto je obetalo šolo do 1. jan., pa je ni ustanovilo; zdaj jo obečuje do 16. jan., pa je gotovo ne bo. In če se posreči, da se šola v resnici otvori 1. febr., je pa v takem kraju, da otroci je ne bodo mogli obiskovati, in da bodo roditelji zopet tam, kjer so zdaj.

Vse je negotovo glede slov. šole v Gorici. Le to je gotovo, da „Sloga“ ne more vzdrževati svoje šole in da mestne šole otroci ne bodo mogli obiskovati, če se nastani v podturenski kosarni.

Iz vsega pa sledi, da 480 slov. otrok v Gorici ostane brez šole, ako ne bodo roditelji plačevali šole iz svojega žepa. Ali to je nezakonito; kajti občina ima dolžnost skrbeti otrokom za šolski pouk, in vlada ima dolžnost, prisiliti občino, da izpolni, kar je dolžna.

Z ozirom na to vprašajo podpisani Njegovo Vzvišenost gospoda c. k. ministra za uk in bogočastje:

1. Kdaj otvori mesto goriško slovensko ljudsko šolo v takih prostorih, da jo bodo mogli obiskovati vsi slovenski otroci mesta goriškega?

2. Kako hoče Njegova Vzvišenost poskrbeti, da dobi do tedaj 480 slov. otrok nepretrgoma postavnih šolski pouk?

V Gorici, 9. januarja 1896.

Interpelacija

poslanca I. Berbuča in tovarišev na visoko c. kr. finančno ministrstvo.

Ze površen pogled na razredne tarife za pokonežno grofijo goriško-gradišansko in one drugih pokrajin kaže, da je obtežena naša dežela po zadnji uravnavi zemljiških davkov na temelji zakona z dne 24. maja 1869 št. 88 dr. zak. primeroma z najvišjim zemljiškim davkom, ki ni v nikakem pravem razmerju s čistini doneski.

Ti razredni tarifi za skoro vse cenitvene okraje naše pokrajine slone na temelji tako pretirane cenitve čistega doneska, da ni pričakovati od revnejše zemljiškega kastastra v zmislu §. 41. začetkom navedenega zakona in zakona z dne 1. jan. 1895, št. 3 dr. zak. nikakega izdatnega uspeha, nikake bistvene olajšave in nobenih takih koristij, ki bi mogle zaprečiti popolen gospodarski propad naših posestnikov, ako se ne znižajo pred vsem razredni tarifi vseh obdelavnih zemljišč na Goriškem v primeru z dejanskimi razmerami in z onimi drugih pokrajin.

Da bi podprli s številji svojo trditve, usojamo si opozarjati c. kr. finančno ministrstvo posebno na razredne tarife za Vipavsko dolino tostran in onstran Hublja. Ta številja govore jasno in kažejo razliko v cenitvi čistih doneskov ozemlja povsem jednake vrednosti in tobrato, ležečega v isti dolini tostran in onstran Hublja.

Kazare podnebja in tal, cena pridelkov in delu, prometne razmere, upliva, in druge okolščine so v označeni dolini tostran in onstran Hublja povsem jednake, saj je to jedna in ista dolina, katero deli slučajno politično-geografska črta — Hubelj.

Izvestno je, da imajo vinogradi v vipavski dolini na kranski strani v obče celo ugodnejšo lego nego na Goriškem. Površen pogled po dolini kaže tudi, da je ozemlje okraj Hublja bolj ravno in obdelovanju primernejše nego ono tostran Hublja, ki je v svojem brdovitem delu kamenito in malo plodovito, dočim se razprostira ravan večina le ob bregih reke Vipave, katera od naša in uničuje vsled velikih in gostih povodnih poljske pridelke ter obtežuje na tak način obdelovanje in gnojitev navedenega zemljišča.

In vendar, kaka razlika med razrednimi tarifi obeh pokrajin tostran in onstran Hublja. Iz nastopne tabele se razvidi ta razlika po številkah: (To tabelo smo že priločili v št. št. „Soče“ l. l. Ur.)

Tedaj je preudarjen čisti donesek zemljišč, izvršenih v prvo razredno vrsto na goriški strani — in sicer donesek njiv za 8 gld., travnikov za 10 gld. 50 kr., vrtov za 14 gld. 50 kr., vinogradov za 8 gld., pašnikov za 1 gld. 55 kr. in gozdov za 6 gld. 50 kr. za vsak n. a. oral više nego donesek zemljišč jednake obdelavne vrste v kranjskem okraju Vipava.

V povprečju jednakem razmerju so med seboj postavki čistega dohodka ostalih vrst vseh obdelavnih razredov.

In na istem, deloma še višjem cenitnem temelju so sestavljeni razredni tarifi za druge vrstine doneske na Goriškem, kjer trta rase.

Da si je med razrednimi tarifi vseh obdelavnih vrst tostran Hublja izredno velika, mislim o, da je umestno, se posebej opozarjati visoko c. kr. ministrstvo na kričeti razloček o cenitvi gozdov ter primerjati goriške tarife s kranjskimi, iz katerih se razvidi, da je odločen čist donesek naših gozdov I. vrste na 7 gld. 75 kr. donesek gozdov I. vrste v vipavski dolini pa na 2 gld. Neverjetno, a resnično je, da je postavljen čist donesek naših gozdov zadnje (V.) vrste na 80 kr. više nego donesek gozdov I. vrste na onstran Hublja.

Ako se primerjejo razredni tarifi za Goriško z onimi, ki so podlagla odmerjenju zemljiškega davka za vinatveno kraje mejne grofije istrske, se tudi tam razvidi, da je bila cenitev čistega doneska naših zemljišč nezamerno visoka, ker pravzaprav daleč pri vseh obdelovalnih vrstah ono najrodovitejših zemljišč istrskih.

Tako je n. pr. čist donesek najbolj cvetočih sadnih in zelenjavnih vrtov koperskega okraja, ki dajajo najljepše prve pridelke in najzlahotnejše sude, bodisi za bližnji tržni trg, do katerega se tako lahko in cenno pride, bodisi za izvaževanje, postavljen na 2 gld. 30 kr. do 25 gld. na oral; čist donesek meših vrtov pa, ki stojé glade rodovitosti daleč za istrskimi, je odločen na 11 do 30 gld.

Donesek vinogradov in oljenih nasadov v Istri je postavljen na 1 gld. 10 kr. do 20 gld., naših vinogradov pa na 3 do 25 gld.; dohodek njiv v koperskem okraju od 1 do 12 gld., v našem pa 3 gld. 30 kr. do 28 gld.; dohodek istrskih gozdov od 20 kr. do 3 gld. 20 kr., v našem pa od 3 gld. do 7 gld. 75 kr. in celo na 9 gld.

Opiraje se na ta uradna števila, ki govoré sama za se jako jasen jezik:

uvazuje velike gospodarske stiske, prizadele našim posestnikom v vinstvenih krajih po grozdni pleonovni „oidium“, po perenospori in trtni uši, ki prouzročujejo velike prejeznane stroške v obrambo vinstva in vzdrževanje vinogradov;

uvazuje notorični propad naših posestnikov osobito v vinstvenih krajih;

uvazuje tudi neovrgljivo resnico, da je taka dvojna mera, kakoršno kažejo spred označene tarife postavke, — rekel bi — skoro ustvarjena v to, da žali čut jednako-pravnosti ter da prouzročuje v isti dolini, ločeni v dva dela le po slučajni politično-geografski črti, nezadovoljnost in razburjenost med ljudstvom, ki ima vendar z onim onstran Hublja jednake dolžnosti in pravice, da spodbujajo tedaj vero v vladino objektivnost in pravico, torej tudi njeno avtoriteto;

opiraje se končno tudi na dobrohotne izjave Nj. ekselence, gospoda finančnega ministra, o priklji razprave državnega proračuna za leto 1896, da mu je volja podpirati posestnike ter varovati jih pred gospodarskim propadom;

usojajo si podpisani staviti do Nj. ekselence nastopni vprašanja:

1) So li znane Vašej ekselenci kričee razlike razrednih tarifov vseh obdelavnih vrst za zemljišča tostran in onstran Hublja v Vipavski dolini in drugih vrstlinih odsekih na Goriškem, kjer trta rase?

2) Hoče li odrediti Vaša ekselence, da se ko hitro mogoče odstranijo oni pretirani razredni tarifi ter se nadomestijo s takimi, kakoršni veljajo za istovrstna zemljišča v vipavski dolini onstran Hublja?

V Gorici, dne 9. januarja 1896.

DOPISI

Z dežele. — (Zahodnim Bricem v pomislek). — Nekdo je v predzadnji „Soči“ izrazil misel, da bi se Brici združili in prosili za samostojno okrajno sodišče. S to lepo mislijo se je baval že „Slovenski jez“ pred več leti. Prav dobro utemeljene prošnje je pošiljal na vse strani. Skoda, da so Brici prenelo podpirati te prošnje. Nekatere občine so premalo preudarile preveliko važnost samostojnega okrajnega sodišča v Brdih; imele so pred očmi le nekatere navidezne, lupne in krajevne razmere, ne pa celote in skupnosti vseh Brd. Zato pa so se te občine upirale in niso hotele podpirati „Slovenskega jeza“, čes, zveza s Korminom nam tega ne dopušta. Ne smemo pozabiti, da tudi goriški odvetniki — (tudi slovenski) — niso bili prav nič naklonjeni temu sodišču. Uzroki so naravni in prav dobro znani. Dandanes se ne gleda na koristi čezel in okrajev, pač pa na koristi ene ali druge osebe.

Dasi so bili napor „Slovenskega jeza“ zelo plemeniti in za napredek zahodnih Brd jako važni, vendar potrebnega odmeva niso našli pri višjih oblastnjah. Ako bi vse ob-

